

Maviyemişlerde Pazarlama ve Ambalajlama

Mustafa AKBULUT¹ Nalan BAKOĞLU¹

¹ Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Ziraat ve Doğa Bilimleri Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü- RİZE
makbuluttr@gmail.com (Sorumlu Yazar)

Özet

Maviyemiş üretimi ülkemizde Doğu Karadeniz Bölgesi başta olmak üzere hızla yaygınlaşan bir üzümü meyve türüdür. Türkiye maviyemiş üretiminde Rize ve Trabzon illeri başta olmak üzere 2015 yılı verilerine göre toplam 533 da alanda 5.000.000 TL değerinde 180 ton ürün yetiştirilmektedir. Bu ürünlerin yetiştiriciliği kadar bölgede pazarlama ve ambalajlama konusunda da arayışlar bulunmakta olup, bu çalışma ile maviyemişlerde pazarlama sorunları ve çözüm önerileri ile kullanılacak ambalajlama sistemleri değerlendirilmiştir. Çalışma ile üreticilerin yetiştirdiği maviyemişin uygun fiyatla satımı ve tüketicilerine kaliteli şekilde ulaştırılabilmesine yönelik tavsiyelere yer verilmiştir. Sonuç olarak farklı çeşitlerle hasat dönemi 4-5 aya uzatılabileceği, ambalajlamada şeffaf, çok fazla ürün almayan (250 g), kapaklı ve delikli şale kutular kullanılabilceği, taze meyveler soğuk hava depolarında 1-2 ay kadar muhafaza edilebileceği, ürün katma değerini yükseltmek ve ürün çeşitlenmesi için sanayilik maviyemiş üretimi artırılması gerektiği, daha yüksek gelir için organik ve iyi tarım uygulamalı maviyemiş üretimi geliştirilmesi ve pazarlamasında sağlığa olan etkisi çok iyi vurgulanması gerektiği tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Maviyemiş, pazarlama, ambalajlama, muhafaza

Marketing and Packaging of Blueberries

Abstract

Blueberry is a grape-like fruit whose production has become widespread in Turkey especially in the Eastern Black Sea Region. According to 2015 data, 180 tons of blueberries valued at 5.000.000 TL have been grown in a total of 533 areas in Turkey especially in Rize and Trabzon. The region is in search of marketing and packaging as well as cultivation of blueberries. Thus, the present study evaluated the marketing problems, possible solutions, and packaging systems that can be used in the production of blueberries. Besides, in the study, some advice was given on selling blueberries at an affordable price and transporting them to the consumers without impairing their quality. At the end of the study, it was determined that the harvest season can be extended to four or five months; transparent, capped, and perforated boxes that do not involve too much products (250 g) can be used for packaging; fresh fruits can be stored in cold storage up to 1-2 months; the production of industrial blueberries should be boosted to increase the value added of the product and to provide product diversification. Also, it was noted that to make more profit, organic and well farmed blueberry production should be developed and its impact on health should be stressed very well while marketing.

Keywords: Blueberry, marketing, packaging, storage

1. Giriş

Maviyemiş ülkemizde son yıllarda üretimi artan bir meyve türüdür. Doğu Karadeniz Bölgesi maviyemiş üretiminin neredeyse tamamına yakınının yapıldığı bölgemizdir. Bölgede üretim artışı son 3 yılda sağlanmış olup, 2013 yılında 170 ton olan üretim 2015 yılında 180 tona yükselmiştir. Alan açısından da 2103 yılında 485 dekar olan üretim alanı 2015 yılında 533 dekar olarak artış sürmüştür. Maviyemiş üretiminde Rize ili 102 ton ile ilk sırada yer alırken, Trabzon ili 50 ton, Artvin 112 ton, İstanbul 10 ton ve Giresun 6 ton ile sıralanmışlardır (Çizelge 1; Anonim, 2017).

Ülkemizde maviyemiş çeşit seçimi ile ilgili yapılan araştırmalarda ABD'de birçok çeşit geliştirilmiş olup, yürütülen adaptasyon çalışmalarında Northland ve Spartan çeşitleri Doğu Karadeniz Bölgesi'nde ön plana çıkmıştır. Halen yeni geliştirilen çeşitlerle adaptasyon çalışmaları devam ederken, yeni çeşit geliştirme ile ilgili araştırma-

lar da yürütülmektedir (Akbulut ve ark., 2013). Ülkemizde maviyemiş çeşitleri ile ilgili adaptasyon çalışmaları 2000'li yıllardan itibaren ağırlık kazanmıştır. Ancak, yeni geliştirilen çeşitlerin düşük soğuklama isteyenlerinin sahil şeridine yakın alanlarda ve yüksek soğuklama isteyen çeşitlerin ise daha yüksek rakımlı yerlerde tercih edilmesi daha uygundur. Yüksek kesimlerde soğuğa dayanıklı çeşitlere yer verilmelidir. Yarı yüksek boylu çallara sahip maviyemiş çeşitleri soğuklara karşı son derece dayanıklıdır, ancak yüksek boylu maviyemişlere göre verimleri düşüktür. Çeşitlerin gerçek olgunluk zamanları bölgeye, iklim ile teknik ve kültürel işlemlere göre değişebilir. Çeşitlerin çoğunda meyve iriliği son hasatlara doğru azalır. Karadeniz Bölgesi için yüksek ve yarı yüksek boylu maviyemiş çeşitleri özellikle orman altı kuşak için tavsiye edilirken, yayla kesimlerindeki çayırılık alanlar için alçak boylu (bodur) çeşitler, daha sıcak olan yerler için ise tavşangözü maviyemiş çeşitleri

Çizelge 1. Türkiye Maviyemiş Alan ve Üretim Değerleri (2013-2015) (TÜİK,2016)**Table 1.** Turkey Blueberries Area and Production (2013-2015) (TÜİK,2016)

İLLER	Alan (da)			Üretim (ton)		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Trabzon	258	291	286	35	44	50
Rize	160	167	180	107	98	102
Giresun	26	26	26	5	11	6
İstanbul	25	25	25	12	14	10
Artvin	16	16	16	11	13	12
TÜRKİYE	485	525	533	170	180	180

değerlendirilebilir (OGM,2015). Ülkemizde tes-cilli olan maviyemiş (*Vaccinium corymbosum* L.) çeşitleri Bluecrop, Patriot, Chandler, Spartan, Bluegold, Sunshine Blue, Berkeley, Brigitta, Darrow, Jersey, Stevens, Pilgrim, Duke, Denise Blue, Nelson ve Toro çeşitleridir. (Anonim, 2015a)

Ticari olarak yetiştirilen bazı maviyemiş çeşitleri ve özellikleri aşağıda verilmiştir (Çelik, 2009; Çelik ve Ağaoğlu, 2013, Anonim, 2015b).

Spartan: Taneleri çok iri, açık mavi renkte, sert, sap çukuru yara izi orta büyüklükte, tadı ise mükemmeldir. İki hasatta meyveleri toplanabilir.

Bluecrop: Çok verimlidir. Meyve salkımı seyrek-tir. Taneleri çok iri, açık mavi renkte, sert, çatla-maya karşı dayanıklı, tadı iyi ve hafif aromatiktir. Çok erken toplanan meyveler mayhoş olur veya meyvenin yarısı mavi renk alırken arka kısmı kırmızı kalır.

Northland: Erkenci bir çeşittir, yüksek verimli-dir. Taneleri orta irilikte, orta mavi renkte, biraz sert, sap çukuru yara izi küçük, tadı iyi ve tatlı-

dır. Meyveler aynı anda olgunlaşır. Yerel pazar-larda taze tüketime sunulmaya veya sanayide kullanıma uygundur.

Elliott: Sürekli verim verme yeteneğindedirler. Meyve salkımı seyrek tanelidir. Taneleri orta iri, açık mavi, sert, sap çukuru yara izi küçük, tadı orta-iyi ve biraz ekşidir. Meyvelerde olgunluk aynı zamanda gerçekleşir.

Bluegold: Geççi bir çeşittir. Verimliliği çok yük-sektir. Taneleri orta iri, açık mavi, sert, sap çu-kuru yara izi küçük ve tadı güzeldir. Ancak daha dik büyüme gösteren sürgün habitusuna sahiptir ve meyvelerinin raf ömrü daha uzundur. Taze tüketime uygundur.

Ülkemizde üretilen ürünün tüketimine yönelik yapılan pazarlama ve ambalajlama faaliyetleri ise sınırlı düzeydedir. Bu çalışmada maviyemişin pazarlama ve ambalajlaması ile ilgili mevcut durum ve geliştirilmesine yönelik tavsiyelere yer verilmiştir.

2. Bulgular ve Tartışma

Ülkemizde üretimine yeni başlanan maviyemi-

Şekil 1. Maviyemiş meyveleri, hasat, ambalaj ve değerlendirme

Figure 1. Blueberry fruits, harvest, packaging and evaluation

şin dünyada çok farklı şekilde değerlendirildiği bildirilmektedir. Son yıllarda üretimi yanında tüketicinin de dikkatini çeken maviyemişe ilgi, insan sağlığına olumlu etkisi ve yüksek gelir getirme potansiyeli nedeniyle artmaktadır. Meyveleri salkım şeklinde ve bir salkımda 5-100 dane oluşmaktadır. Meyveleri çeşide ve iklime göre 4-12 hafta içinde olgunlaşmaktadır. Meyveler olgunlaşma periyodunda haftada en az bir kez hasat edilmektedir. Maviyemişlerde hasat haziran ayından itibaren başlamakta olup erken, orta mevsim ve geççi çeşitler ile hasat süresi 4-5 aya yayılmaktadır. Maviyemişlerde dekara verim ise normal dikim şartlarında (1.5 x 3.0 m) 1100 kg 2000 kg arasında değişebilir. Maviyemişlerde olgunlaşma çiçeklenmeden sonra 60-80 gün içinde gerçekleşmektedir. Maviyemiş meyveleri sert olsa da çok hassas ve son derece nazik davranmayı gerektiren bir meyvedir. Yetiştiriciliğinde olduğu gibi hasadında da çok fazla özen ister. Maviyemişlerde meyveler farklı zamanlarda olgunlaştıkları için olgunlaşma periyodu boyunca haftada en az bir kez hasat yapılmalıdır. Türkiye şartlarında tam verim çağındaki 1 dekar maviyemiş bahçesinde 5-7 günlük hasat periyodu için 3-5 işçi gerekli olabilir. Maviyemiş meyvelerinin hasadında elle toplama yapılmakta ve özenle yapılması gerekmektedir. Makine ile hasat henüz gelişme aşamasındadır ve birçok problemi vardır. Karadeniz Bölgesinde yer alan meyilli arazilerde makine ile hasat pek mümkün gibi gözükmemektedir. Yüksek ova ve yaylalardaki fazla meyilli olmayan yerlerde tesis edilecek olan maviyemiş bahçelerinde özellikle alçak boylu maviyemiş dikilerek makine ile hasat imkânları araştırılabilir. Makine ile hasat daha çok sanayide işlenecek alçak boylu maviyemişler için geçerlilik kazanmıştır. Meyveler taze tüketime sunulacaksa doğrudan satılacakları kutular içine toplanmalıdır. Hasadı yapan kişi mümkün merite en az taneyi avucunda biriktirmelidir. Böylece meyveler ezilmez, bozulmaz ve tanelere çekici, sağlıklı görüntü veren pus tabakası silinmez. Maviyemiş meyveleri taze olarak tüketime sunulacaksa 250 g veya 500 g'dan daha büyük olmayan şeffaf, kapaklı ve havalandırmayı sağlayan delikli şale kutulara toplanmalı ve pazarlanmalıdır. Hasat edilen meyveler raf ömrü 7-10 gün iken, soğuk hava depolarında (-0,5 ile +1 °C sıcaklık ve % 90-95 nispi nemde) 1-2 aya kadar muhafaza edilebilir. Maviyemiş meyveleri sanayilik olarak işlenecek ise hızlı dondurmayla şoklanmalı ve -18°C'de muhafaza edilmelidir. Dünya ve ülkemiz tüketicilerinin maviyemişe olan talebi yıl boyunca devam etmekte ve giderek artmaktadır. Bu yüzden maviyemiş yetiştirilen alanlardan dünya pazarlarına soğuk zincirinde maviyemiş gönderilmektedir. Bu iş için taşıma kara yolu (frigorifik kamyon, treyler, tr), deniz yolu (soğuk konteynırlar) ve hava yolu kullanılmaktadır. Ayrıca, organik maviyemiş

üretimi ile daha yüksek gelir elde edilebilmektedir. Üretim alanlarında maviyemiş meyvelerini işleyen reçel, meyve suyu vb. (Şekil 1) üretimi yapan işletmeler ile üretimde artış, çeşitliliğin artırılması ve böylece maviyemiş tarımına katkıları sağlanabilmektedir.

3. Sonuç

Maviyemişin pazarlama ve ambalajlanmasında dikkat edilecek hususlar;

Farklı dönemlerde olgunlaşan ve değerlendirilen çeşitlerle yetiştiricilik yapılarak hasat dönemi 4- 5 aya uzatılabilir.

Ambalajlamada taze tüketime sunulacak meyveler için şeffaf, çok fazla ürün almayan (250 g veya 500 g'lık), kapaklı ve delikli şale kutular kullanılmalıdır.

Daha sonra tüketilecek taze meyveler soğuk hava depolarında uygun koşullarda (-0,5 ile +1 °C de % 90-95 nispi nemde) 1-2 ay kadar muhafaza edilebilirler.

Ürün katma değerini yükseltmek ve ürün çeşitlenmesini sağlamak üzere sanayilik maviyemiş üretimi artırılmalıdır.

Sanayiye işlenecek olan maviyemiş meyveleri hızlı dondurma ile şoklanmalı ve -18° C'de saklanmalıdır.

Sanayilik ürün artışına bağlı olarak maviyemiş meyvelerini işleyen, reçel, meyve suyu vb. üretimi yapan işletmelerin artışı sağlanmalıdır.

Ülkemiz pazarlamada yıl boyunca talebe göre stratejik planlama yapılmalıdır.

Daha yüksek gelir temin edilen organik ve iyi tarım uygulamalı maviyemiş üretimi geliştirilmelidir.

Maviyemişin pazarlamasında sağlığa olan etkisi çok iyi vurgulanmalıdır.

Kaynaklar

Akbulut M, Baykal H, Şavşatlı Y, 2013. Rize ili Sütluçe Köyü Ekolojik Koşullarında Farklı Maviyemiş Çeşitleri (*Vaccinium corymbosum* L.) ve Yöreden Selekte Edilen Çay Üzümü (*Vaccinium arctostaphylos* L.) Tiplerinin Fenolojik, Pomolojik ve Agronomik Özelliklerinin İncelenmesi. Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi, ISSN: 1308-3945, 6 (2): 49-54, 2013.

Akbulut M, Yazıcı K, Şavşatlı Y, 2015. Üzümsü Meyveler Raporu, Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı, Trabzon.

Anonim, 2015a. Tohumluk Tescil ve Sertifikasyon Merkezi Müdürlüğü Web Sayfası (<http://www.tarim.gov.tr/BUGEM/TTSM>)

Anonim, 2015b. Fallcreek Firması Web Sayfası (<http://www.fallcreeknursery.com/>)

Çelik H, 2009. Maviyemiş Yetiştiriciliği. Tarım

ve Köyişleri Bakanlığı Yayın Dairesi Başkanlığı.
Çiftçi Eğitim Serisi Yayın No: 2009/73, 64s.

Çelik H, Ağaoğlu S, 2013. Maviyemiş. Üzümsü Meyveler Tomurcukbağ Ltd. Şti. Eğitim Yayınları No:1, Kalecik/Ankara, 243-330 s.

OGM (2015). OGM Maviyemiş ve Likapa 2015-2019 Eylem Planı

TÜİK (2014).Türkiye İstatistik Kurumu, Bitkisel Üretim İstatistikleri, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/>